

گذر از جزایر مائوری و نیل تا قلب بروکسل

جام جهانی بهانه خوبی است تا با کشورهای دیگر، ساختار سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شان آشنا شویم و سبک زندگی مردم شان را رصد کنیم؛ پس به سراغ نیوزیلند، مصر و بلژیک همگروه‌های تیم ملی رفتیم

سید مصطفی صابری | روزنامه‌نگار

جام جهانی فوتبال، فراتر از یک تورنمنت ورزشی، بزرگ‌ترین همایش مردم‌شناسی روی سیاره زمین است؛ بزنگاهی که در آن مرزهای جغرافیایی کمرنگ شده و ملت‌ها، تمام‌داری فرهنگی، تاریخی و هویتی خود را در مستطیل سبز و روی سکوها به تماشا می‌گذارند. برای ما ایرانی‌ها، جام جهانی ۲۰۲۶ تنها یک رقابت فوتبالی نیست، بلکه فرصتی است تا با سه هم‌گروهی خود یعنی نیوزیلند، مصر و بلژیک، از درجه‌ای تازه آشنا شویم. این سه کشور، هر یک قصه‌ای متمایز در تار و پود تاریخ جهان دارند؛ از نیوزیلند، سرزمینی که میلیون‌ها سال انزوا از دیگر خشکی‌ها طبیعتی جادویی و زیست‌بومی منحصر به فرد به آن بخشیده، تا مصر که نبض تمدن باستان در رگ‌های نیل آن می‌تپد و بلژیک که در میانه تناقض میراث استعماری تاریک و رفاه مدرن، یکی از باکیفیت‌ترین سبک‌های زندگی اروپایی را بنا کرده است. در این پرونده، فوتبال تنها یک بهانه است تا به عمق ساختار جمعیتی، اقتصادی و الگوهای رفتاری مردمی نفوذ کنیم که قرار است روبه‌روی ما بایستند. می‌خواهیم بدانیم آن‌هایی که در زمین می‌دوند، از کدام پیشینه تاریخی و اجتماعی می‌آیند و سبک بازی‌شان، چگونه بازی از روح جمعی و شیوه اداره سرزمین‌شان است.

نیوزیلند وارث انزوای باشکوه ۸۰ میلیون ساله

وقتی از نیوزیلند حرف می‌زنیم، در واقع از کشوری می‌گوییم که بیش از ۸۰ میلیون سال، در انزوایی مطلق، راه خود را در تکامل از بقیه خشکی‌های زمین جدا کرد. این سرزمین که بومیان ما تئوری آن را «آوتئاروا» یا سرزمین ابرهای کشیده می‌نامند، شبیه یک آژما پیشگاه طبیعی است که در آن زمان متوقف شده. نیوزیلند تا پیش از رسیدن انسان در حدود سال ۱۲۸۰ میلادی، هیچ پستاندار خشکی‌زی نداشت و جای خالی سنگ، گریه و پلنگ را پرندگان و حشرات غول‌آسا پر کرده

بلژیک، سرزمین تضادهای بزرگ دیروز و امروز

اگر نیوزیلند با انزوای جغرافیایی اش شناخته می‌شود و مصر با سنگینی تاریخ باستان، بلژیک را باید سرزمین تضادهای نزدیک نامید. بلژیک بیش از آن که یک کشور واحد به معنای کلاسیک باشد، یک آژما پیشگاه سیاسی در قلب اروپاست؛ کشوری که در ظاهر، پایتخت بوروکراتیک اتحادیه اروپا به حساب می‌آید و در باطن، میان دو جامعه کاملاً متفاوت فلاندر هلندی‌زبان در شمال و والونیا فرانسوی‌زبان در جنوب، مدام در حال توازن است. این جا می‌توانید در یک روز از میدان‌های قرون‌وسطایی بروژ و گنت به خیابان‌های شیشه‌ای بروکسل برسید؛ از مغازه‌های شکلات دست‌ساز چند صد ساله تا مقر ناتو و پارلمان اروپا. بلژیک ویتربین مدرن‌نیته است، اما در ست پشت همین ویتربین، سایه‌هایی هم هست؛ میراث استعماری تاریکی که حالا جامعه امروز را وادار به بازخوانی تاریخ کرده است.

🔍 **شکافی که بازبان و سیاست معنا می‌شود**
ساختار اجتماعی بلژیک شبیه یک پازل است که قطعاتش را با ظرافت کنار هم نگه داشته‌اند. از همان آغاز شکل‌گیری کشور، مسئله‌زبان و هویت در مرکز سیاست ایستاده است. در شمال، فلاندر با اقتصاد پویا، بنادر مهم و شبکه صنعتی قدرتمند دیده می‌شود و در جنوب، والونیا با گذشته صنعتی سنگین تر

پرندگان این کشور منقرض شده‌اند تا نیوزیلند یادآور این حقیقت تلخ باشد که تمدن گاهی با ویرانی آغاز می‌شود.

🔍 از میراث مائوری تا دولت مدرن ۳۷ساله‌ها

ساختار سیاسی و اجتماعی نیوزیلند، ترکیبی از سنت‌های سخت‌گیرانه بریتانیایی و روحیه آزاد بومیان مائوری است. این کشور در سال ۲۰۱۷ با انتخاب «جاسیندا آر‌درن» ۳۷ ساله به عنوان نخست‌وزیر، به نماد مدیریت مدرن و جسورانه در جهان تبدیل شد. نیوزیلند کشوری است که با وجود جمعیت اندک، سیاست درهای باز را با جدیت دنبال می‌کند؛ آن‌ها در سند استقلال خود تعهد داده‌اند هر سال معادل یک درصد جمعیت‌شان مهاجر بپذیرند. به همین دلیل است که امروز حدود ۲۲ درصد مردم این کشور خارج از خاک آن به دنیا آمده‌اند. این تنوع نژادی باعث شده تا در شهرهایی مثل آوکلند، فرهنگ‌های بریتانیایی، چینی و جزیره‌نشینان اقیانوس آرام در هم تنیده شوند. نرخ باسواد۹۹ درصدی و امید به زندگی بالای ۸۰ سال، خروجی اقتصادی است که هر چند به صادرات کشاورزی و دامپروری متکی است، اما توانسته درآمد سرانه‌ای نزدیک به ۴۰ هزار دلار برای

شهروندانش فراهم کند. این جایی است که کیفیت زندگی نه در برج‌های بلند، بلکه در پیوند میان انسان و طبیعت معنا پیدا می‌کند.

🔍 فوتبالی با طعم راگبی و رقص جنگ

اما در دنیای ورزش، نیوزیلند با یک تضاد جالب شناخته می‌شود؛ در حالی که فوتبال ورزش محبوب کودکان و نوجوانان است، اما قلابزرگسالان برای «راگبی» می‌تپد. تیم ملی راگبی آن‌ها یا همان «آل‌بلکس»، پرافتخارترین تیم جهان است که پیش از هر بازی با اجرای رقص «هاکا»، لرزه‌برتن حریفان می‌اندازد. با این حال، تیم فوتبال آن‌ها که به «آل وایتس» یا همه سفیدپوشان معروف است، در سال‌های اخیر هویت مستقل خود را پیدا کرده است. آن‌ها در جام جهانی ۲۰۱۰ شگفتی‌ساز شدند و با سه تساوی مقابل تیم‌هایی مثل ایتالیا، تنها تیم بدون شکست آن دوره لقب گرفتند، هر چند از صعود بازماندند. سبک فوتبال نیوزیلند دقیقاً مثل جغرافیای کوهستانی و خشن جنوبی است؛ فیزیکی، مقاوم، منضبط و مبتنی بر بازی هوایی. بازیکنان این تیم شاید تکنیک نابی مثل برزیلی‌ها نداشته باشند، اما با استانداردهای فیزیکی راگبی در زمین فوتبال می‌دوند.

🔍 نیل: ستون فقرات یک ملت پر جمعیت

اگر بخواهید مصر را در یک تصویر خلاصه کنید، باید نیل را ببینید؛ نواری باریک از زندگی که میان بیابان‌های وسیع کشیده شده. بخش بزرگی از جمعیت مصر در امتداد همین رود و دلتای آن زندگی می‌کنند؛ یعنی تراکم بالا، شهرهای شلوغ و رقابت دائمی بر سر مسکن، شغل و خدمات عمومی. قاهره، یکی از کلان‌شهرهای بزرگ منطقه است؛ شهری که همزمان می‌تواند باشکوه و فرسوده باشد؛ از معماری ومیراث اسلامی و قبطی تا تاتاریک سنگین، آلودگی هوا و ساختمان‌هایی که با سرعت رشد جمعیت بالا می‌روند. مصر کشوری است که هر شوک سیاسی یا امنیتی، خیلی سریع خودش را در خیابان و سفره مردم نشان سی‌دهد؛ چون اقتصادش به «جریان داشتن» نیاز دارد؛ گردشگر باید بیاید، کشتی باید عبور کند، شهر باید کار کند.

🔍 از بریتانیا تا میدان التحرير

تاریخ معاصر مصر پر از پیچ‌های تند است؛ از سایه استعمار بریتانیا و اهمیت استراتژیک کانال سوئز تا دوره ناسیونالیسم عربی در زمان جمال عبدالناصر و سپس تغییرات اقتصادی -سیاسی دهه‌های بعد. نقطه اوج روایت سیاسی برای بسیاری از مخاطبان جهانی، انقلاب ۲۰۱۱ و میدان التحرير است؛ لحظه‌ای که مصر به تیتراول دنیا تبدیل شد و امید به تغییر، خیابان را روشن کرد. با این حال، مصر فقط سیاست سخت‌نیست؛ جامعه‌ای است با طنز اجتماعی قوی، فرهنگ کافه‌نشینی، موسیقی و سینمای پرنفوذیک زبان رسانه‌ای که کل جهان عرب را تغذیه کرده است.

ZENDEGI - SALAM

روزنامه خراسان رضوی

شنبه ۹ خرداد ۱۴۰۵
۱۳ ذی الحجه ۱۴۴۷
۲۰ می ۲۰۲۶
شماره ۲۲۰۵۸
۳۲۷۴

مصر، شکوه فرا عنه در تلاطم مدرنیته

مصر از آن کشورهایی است که حتی اگر هیچ وقت پای تان به آفریقا نرسد، باز هم حس می‌کنید یک جایی در حافظه جمعی تان زندگی می‌کند؛ از اهرام و توت‌عنخ‌آمون تا نیل و فیلم‌های کلاسیک عربی. این جاکشوری است که «تمدن» در آن زودتر از خیلی جاهای دیگر شکل گرفت و هنوز هم مثل یک لایه ضخیم، روی زندگی روزمره نشسته است. با این حال، مصر امروز فقط موزه روباز تاریخ نیست؛ جامعه‌ای پر جمعیت و جوان است که میان فشارهای اقتصادی، سیاست سخت‌گیرانه و آرزوی زندگی بهتر دست‌وپا می‌زند. در یک قاب، محله‌های قدیمی قاهره با کوچه‌های تنگ و صدای اذان و چایخانه‌ها را دارد؛ در قاب دیگر، مراکز خرید مدرن، شهرهای جدید اطراف پایتخت و نسلی که با موبایل و مهاجرت و راهی برای بالا رفتن «فکر می‌کند.

🔍 توافق جمعی روی فرعون قرمز پوش

مصر در فرهنگ عامه عربی یک «ابر قدرت» است؛ از صدای خواننده‌ها و سینمایی که روزگاری الهام‌بخش آثار گیشه‌ای سینمای ایران بودند تا سینمای کلاسیک و ستاره‌هایی که دهه‌ها ذائقه منطقه را شکل داده‌اند. امروز هم سریال‌ها، موسیقی پاپ و تولیدات رسانه‌ای مصر، بخشی از صادرات فرهنگی آن است. در کنار این‌ها، دین و سنت در زندگی روزمره نقش پررنگی دارند، اما جامعه یکدست نیست؛ از قاهره مدرن و طبقه متوسط جدید تا مناطق محافظه‌کار تر و روستاهایی که ریتمز زندگی در آن‌ها متفاوت است. همین ناهمگونی، مصر را جذاب می‌کند؛ کشوری که در آن می‌توانید همزمان هم «خیلی سنتی» و هم «خیلی جهانی» ببینید.

فوتبال اما جایی است که این تفاوت‌ها موقتاً تعلیق می‌شوند. الاهلی و الزمالک فقط باشگاه نیستند؛ هویت‌اند، طبقه‌اند، تاریخ‌اند و گاهی هم سیاست غیررسمی. والاتر از همه، محمد صلاح فرعون قرمزپوش لیگ برتر انگلستان، ستاره‌ای که قصه‌اش برای میلیون‌ها نفر، قصه امکان «بالا رفتن» است. پسری از شهری کوچک که با انضباط و استعداد، به لیگ برتر انگلستان رسیده و نماد امید، غرور و حتی نوعی اخلاق عمومی بدل شد. در مصر پرتنش، صلاح شبیه یک توافق ملی است؛ چیزی که می‌شود دوستش داشت، بی‌آن که مجبور باشید در باره همه چیز با هم هم‌نظر باشید. از نظر سبک بازی، فوتبال مصر در سنت آفریقای شمالی ریشه دارد: ترکیبی از تکنیک، مکث‌های هوشمندانه، مدیریت ریتیم و گاهی محافظه‌کاری تاکتیکی.

اجتماعی قرار دارد.

🔍 بروکسل، پایتختی که همزمان دهکده است

بروکسل قلب اداری اروپاست، اما حس و حالش همیشه شبیه یک پایتخت عظیم و پر زرق و برق نیست. شهر همزمان رسمی و خودمانی است؛ در چند خیابان، از ساختمان‌های اداری اتحادیه اروپا به محله‌هایی می‌رسید که مهاجران آفریقایی و عربی‌زبان، سوپرمارکت و نانواپی و رستوران‌های کوچک خودشان را ساخته‌اند. این تنوع، به بلژیک چهره‌ای چندفرهنگی داده؛ از موسیقی و غذایان‌بازان‌های مختلفی که در مترو می‌شنوید.

🔍 میراث تاریک استعمار

اما نمی‌شود از بلژیک نوشت و از کنگو نگفت. دوران پادشاه لئوپولد دوم و سلطه بلژیک بر کنگو، یکی از تاریک‌ترین فصل‌های استعمار در آفریقا ست؛ دوره‌ای که استخراج ثروت

با خشونت و بی‌رحمی همراه شد و رد آن تا امروز در حافظه تاریخی جهان مانده است. تفاوت مهم بلژیک امروز با بلژیک دیروز، همین روند روبه‌رشد مواجهه با گذشته است. اما در میان چندپارگی جامعه، فوتبال نقش عجیبی دارد؛ شاید تنها میدان مشترکی که می‌تواند فلاندر و والونیا را کنار هم نشانده، تیم ملی باشد. شیاطین سرخ فقط یک تیم نیستند، یک توافق ملی کوتاه‌مدت‌اند؛ لحظه‌ای که تفاوت‌های زبانی عقب می‌رود و یک هیجان جمعی جلو می‌آید. تیم ملی بلژیک در سال‌های اخیر با نسل طلایی اش شناخته شده؛ ستاره‌هایی مثل کوین دی‌بروینه و تیبو کورتوا که در سطح اول فوتبال اروپا بازی کرده‌اند و نماد کیفیت تولید بازیکن در یک کشور کوچک شده‌اند. تروکیب تیم ملی، تصویر بلژیک امروز است؛ چندریشه، چند زبان، یک پیراهن. از نظر سبک بازی هم بلژیک نماینده فوتبال مدرن اروپایی است؛ تکنیک‌محور، منظم، مبتنی بر گردش توپ و تصمیم‌گیری سریع.